

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1977/141

Karar Sayısı:1978/5

Karar günü:26/1/1978

Resmi Gazete tarih/sayı:12.3.1978/16226

İtiraz yoluna başvuran mahkeme : Yozgat Ağır Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu : Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle bazı suç ve cezaların Affı Hakkında 1803 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (B) bendinin ikinci fıkrasıyla 20. maddesinin (Ancak) sözü ile başlayan ve onu izleyen hükümlerinin Anayasa'nın 12/2., 33/3. ve 58/2. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptali istenmiştir.

I. OLAY :

Sanığın inancı kötüye kullanmaktan Türk Ceza Kanununun 510., 522., 59., 89. ve 94. maddeleri uyarınca 5 ay hapsine ve cezanın ertelenmesine ilişkin 25/12/1971 günlü karar kesinleşmiştir. Hükümlü, 22/9/1977 günlü dilekçe ile mahkemeye başvurarak belli koşulların gerçekleştiğini öne sürüp, yasaklanmış haklarının geri verilmesini istemiştir. Mahkeme inceleme sırasında 1803 sayılı Af Kanununun yukarıda yazılı hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle, iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III. YASA METİNLERİ :

A- Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki 1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin (B) bendi ile 20. maddesi şöyledir :

Madde 7- B) Bu Kanundan kısmen yararlananların fer'i ve mütemmin cezaları, ceza mahkûmiyetlerinin sonuçlarını da kapsamak üzere affedilmiştir. Bu Kanun gereğince cezaları genel aflu tamamen ortadan kaldıranlar hakkında özel kanunlarında yazılı muayyen bir meslek ve sanatın icrasının men'ine dair hükümleri tatbik edilmez.

Şu kadar ki (B) bendinin uygulanması ile aftan kısmen yada tamamen faydalanan zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan hükümlü bulunanlara, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 23/12/1972 tarih ve 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 1. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ve 87. maddesinde sayılan kurumlarda görev verilemez.

Madde 20- Genel aflu tamamen ortadan kaldıran mahkûmiyet hükümlerine ait sicil varakaları adli sicilden çıkarılır. Aynı mahiyetteki cezalara ait fişlerden sicil tesis edilmemiş olanlar için sicil varakası tesis edilmez. Ancak 7. maddenin (B) bendinde yazılı suçlara ilişkin sabıka kayıtlarında bu hüküm uygulanmaz ve anılan bentte gösterilen hizmetlerle ilgili olarak yetkili mercilerce istendiği takdirde bildirilir.

Bu maddede öngörülen işlemlerin uygulanmasına ilişkin hususlar Adalet Bakanlığınca bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde düzenlenecek yönetmelikle belli edilir :

B- 1803 sayılı Af Yasasının 7. maddesinin itiraz konusu yapılan (B) bendinde göndermede bulunulan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 23/12/1972 günlü ve 2 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 1. ve 78. maddeleri aşağıdadır.

Esas Sayısı:1977/141
Karar Sayısı:1978/5

Madde 1- Bu Kanun, Devlet Kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde çalışan, Genel ve katma bütçelerle bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlardan ve bu kanunla kurulan fonlardan kefalet sandıklarından veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri Bütçelerinden aylık alanlara uygulanır.

Anayasa Mahkemesi Üye ve Yedek üyeleri ile raportörleri, Hâkimlik ve Savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar, Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay Savcı ve Yardımcıları, Üniversitelerin, İktisadi ve Ticarî İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar akademilerinin, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün, Öğretim Üye ve Yardımcıları; Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Üyeleri; Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesinin Sanatkâr Memurları, Uzman Memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajiyerleri, Spor-Toto teşkilâtında çalışan personel, Subay, Astsubay, Uzman Çavuş ve Uzman Jandarmalar özel kanunları hükümlerine tabidirler. (Bu madde, sonradan çıkartılan 12 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değiştirilmiş ise de, 1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin "B" bendi 2 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile değişik metne göndermede bulunduğu karara bu metin alınmıştır).

Madde 87- Devlet Memurlarına :

- a) Bu Kanuna tabi kurumlar, İl Özel İdareleri ve Belediyeler ile bunlara bağlı kurumlarda,
- b) Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi kurumlar ile sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait Bankalarda,
- c) Özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan banka ve kuruluşlarda,
- ç) Yukarıdaki bentlerde yazılı idare, kuruluş ve bankalar tarafından sermayelerinin yarısından fazlasına katılmak suretiyle kurulan kuruluşlarla bunların aynı oranda katılmaları ile vücut bulan kurumlarda,

İkinci görev verilemez.

Bu kurumlardan her ne ad ile olursa olsun para ödenemez ve yarar sağlanamaz.

Ancak, bu kanunun Devlet memurlarına ikinci görev verilmesini öngören hükümleri ile hakem, tasfiye memuru ve bilirkişilere takdir olunan, il genel meclisi ve il daimi encümeni başkanları, özel kanunlarla kurulan bu asli görevlerinin devamı niteliğinde olmıyan çeşitli kurul, komisyon, heyet ve jüri çalışmalarına katılanlar için özel kanunlarında gösterilen veya bu kanunlara dayanılarak tesbit edilen ücretlerin ödenmesine ilişkin hükümler saklıdır.

(Bu madde sonradan çıkartılan 12 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 1897 sayılı yasa ile değiştirilmiş ise de, itiraz konusu 1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin "B" bendi 2 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile değişik metne göndermede bulunduğu karara bu metin alınmıştır.)

C- 4664 sayılı Adli Sicil Kanununun 1 maddesi aşağıdadır.

Madde 1- Adliye Vekilliği tarafından bu kanun hükümlerine göre merkezde bir adli sicil tutulur.

Ç- Dayanılan Anayasa kuralları :

Anayasaya aykırılık iddiasını desteklemek üzere ileri sürülen Anayasa kuralları şunlardır :

Esas Sayısı:1977/141

Karar Sayısı:1978/5

Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 33- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılmaz.

Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Kimseye, suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Kimse, kendisini veya kanunun gösterdiği yakınlarını suçlandırma sonucu doğuracak beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsidir.

Genel müsadere cezası konulamaz.

Madde 58- Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesinin içtüzüğün 15. maddesi uyarınca yaptığı ilk inceleme toplantısında :

Mahkemenin, 1803 sayılı Af Yasasının itiraz konusu hükümlerini davada uygulama durumunda olup olmadığı ve bu hükümlere karşı Anayasaya aykırı oldukları gerekçesiyle, Anayasa Mahkemesine itiraza yetkisi bulunup bulunmadığı üzerinde durulmuştur.

Anayasanın 151. maddesine göre; bir mahkemenin, bir yasa hükmünün Anayasaya aykırı olduğu savıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi, elinde usulünce açılmış bir dava bulunması ve itiraz ettiği yasa kuralının da bu davada uygulanması koşullarına bağlı bulunmuş ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddesinin I sayılı bendinde de bu kural yinelenmiştir.

İnancı kötüye kullanmak suçundan ertelenmiş beş ay hapis cezasına hüküm giymiş bulunan davacı, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 416. ve sonraki maddeleri uyarınca dilekçe ile yetkili ve görevli mahkemeye başvurarak yasaklanmış haklarının geri verilmesini istemiş, mahkemece de bu yasa hükümleri gereğince işin soruşturulmasına ve incelenmesine geçilmiş olmasına göre, ortada Anayasa hukuku açısından yetkili ve görevli mahkemede usulünce açılmış bir dava vardır.

Öteki koşulun var olup olmadığı, başka deyimle itiraz olunan yasa hükümlerinin mahkemece bu davada uygulama durumunda olup olmadığı sorununa gelince :

Davacının, Mahkemenin 25/12/1971 günlü hükmü ile inancı kötüye kullanmak suçundan Türk Ceza Kanununun 510, 522 ve 59. maddeleri uyarınca 5 ay hapis cezası ile hükümlülüğüne ve aynı Kanunun 89 ve 94. maddeleri gereğince bu cezanın ertelenmesine karar verilmiştir. Davacı, Türk Ceza Kanununun 95. maddesinin II sayılı bendine göre, hüküm tarihinden itibaren 5 yıl içinde işlediği diğer bir cürümden dolayı evvelce verilmiş ceza cinsinden bir cezaya yahut hapis veya ağır hapis cezasına mahkûm olmamışsa ertelenmiş olan hükümlülüğü yok sayılacaktır. Davacı, bu yasa hükmüne dayanarak, hüküm tarihinden 5 yıldan fazla bir süre geçtikten sonra verdiği 21/9/1977 günlü dilekçe ile yetkili ve görevli mahkemeye başvurmuş ve yasadaki koşulları yerine getirdiğini

Esas Sayısı:1977/141
Karar Sayısı:1978/5

öne sürerek yasaklanmış haklarının geri verilmesini istemiştir. Yasa kurallarına göre; ceza hükümlülüğünden doğan her çeşit ehliyetsizlik, başka deyimle ceza niteliğinde olan ehliyetsizliklerle ceza hükümlülüğünün yasal bir sonucu olan diğer bütün ehliyetsizlikler ve bu arada "memur olma" ehliyetinden yoksunluk da, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluyla giderilebilecektir. Yasaklanmış hakların geri verilmesiyle ilgili hükümler ise Türk Ceza Kanununda (Madde 121-124) bu gibi davalarda uyulacak usul hükümleri de Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda (416-420) yer almıştır. Mahkemece, bu yasalarda işaret olunan hükümler çerçevesinde inceleme ve soruşturma yapıldıktan sonra karar verilmesi gerekmektedir.

1803 sayılı Af Yasasının itiraz olunan hükümlerinin mahkemece bu davada uygulama olanağı bulunmamaktadır. Şöyleki :

1803 sayılı Af Yasasının 7. maddesinin (B) bendinin itiraz konusu ikinci fıkrasında; inancı kötüye kullanma suçu ile fıkra yazılı öteki suçlardan birisiyle hükümlü bulunanlara, cezaları affa uğramış olsa bile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 2 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile değişik 1. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 87. maddesindeki daire ve kurumlarda görev verilemeyeceği yazılıdır. Bu maddelerde yazılı daire ve kurumlardaki görevlere memur atama veya seçme yetkisi yine bu yasa ile diğer özel yasalarda belirlenmiş mercilere ait bulunmaktadır. Bu gibi görev verme ve atama işlemleri ile mahkemenin ve bu davanın bir ilgisi yoktur. Böyle olunca davada uygulama durumunda olmıyan söz konusu değişik hükümlerden dolayı mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi de yoktur.

1803 sayılı Af Yasasının 20. maddesinde ise; zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak ve dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle hüküm giymiş olanların sicil varakalarının, cezaları affa uğramış olsa bile adlî sicilden çıkarılmıyacağı, bu cezalara ilişkin fişlerden sicil tesis edilmemiş olanlar için de sicil varakası tesis edileceği bu işlemlerin uygulanmasına ilişkin hususların Adalet Bakanlığınca düzenlenecek yönetmelikte belli edileceği öngörülmektedir.

4664 sayılı Adlî Sicil Kanununa göre; adlî sicil tutmak Adalet Bakanlığınca verilmiş bir görevdir. Adlî sicilin nasıl düzenleneceği ne gibi hüküm ve kararların sicile geçirileceği, sicil varakalarının adlî sicilden hangi hallerde ve ne suretle çıkartılacağı ve bu konu ile ilgili öteki kurallar bu yasada yer almıştır. İtiraz konusu 20. madde hükmünün de mahkemece değil, Adalet Bakanlığınca uygulanacağı kuşkusuzdur. Nitekim Yasa Koyucu da bu işlemlerin Adalet Bakanlığınca ait olduğunu gözönünde tutarak söz konusu 20. maddede bu işlemlerin uygulanmasına ilişkin hususları düzenleyecek yönetmeliğin Adalet Bakanlığınca yapılmasını öngörmüştür.

Bu nedenlerle; anılan hükmün de mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulama olanağı bulunmamaktadır.

V. SONUÇ :

15/5/1974 günlü, 1803 sayılı Yasanın itiraz konusu 7/B maddesinin ikinci fıkrası hükmü ile, aynı Yasanın 20. maddesinde yer alan "Ancak 7. maddenin (B) bendinde yazılı suçlara ilişkin sabıka kayıtlarında bu hüküm uygulanmaz. Ve anılan bentte gösterilen hizmetlerle ilgili olarak yetkili mercilerce istendiği takdirde bildirilir. Bu maddede öngörülen işlemlerin uygulanmasına ilişkin hususlar Adalet Bakanlığınca bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde düzenlenecek yönetmelikle belli edilir." biçimindeki hükümler mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma yeri bulunmadığından itirazın, Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine, 7/B maddesinin ikinci fıkrası yönünden Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoyuyla ve oyçokluğuyla, 20. maddede yer alan hükümler yönünden oybirliğiyle,

Esas Sayısı:1977/141

Karar Sayısı:1978/5

26/1/1978 gününde karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lûtfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Âdil Esmer

Üye
Nihat O: Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Necdet Darıcıoğlu